

„Политическите свободи“ : Как всеки български гражданин може да играе роля в политическите процеси в страната и трябва ли да се въведе задължително гласуване? Как да гарантираме на хората правото да упражняват свободата на изразяване, включително чрез свободни медии?

В конституцията на Република България са заложили правата на всеки един гражданин на страната. Едно от основните такива права е поместено в Чл. 42, който гласи: „Гражданите, навършили 18 години имат право да избират държавни и местни органи и да участват в допитвания до народа.“ Това е може би едно от най-важните права дадени ни от конституцията, но то не е задължение. Всеки има право както да вземе участие в избора на държавни и местни органи, така и да се въздържа. Според моето виждане една основна черта от народопсихологията на българските граждани е, че те не реагират добре на нещо, което им е наложено. Подобна мярка като въвеждането на задължителното гласуване, далеч няма да доведе до желанния резултат. При положение, че нещо се превърне от право в задължение то става далеч по-отблъскващо и нежелано.

Някои от основните аргументи в полза на въвеждането на задължително гласуване са: 1. Така ще се прекрати практиката на купуване на гласове; 2. Ще се увеличи избирателната активност; 3. Ще стимулира гражданите да бъдат по-информирани и въввлечени в политическия живот.

Трудно ми е да установя как въвеждането на задължително гласуване ще прекрати практиката за купуване на гласове. Тези избиратели, чийто гласове биват купувани, така или иначе винаги гласуват защото им се плаща. Единственото, което евентуално ще се промени в това отношение е да се намалят тарифите за един глас, тъй като тези избиратели дори няма да могат да откажат да гласуват ако това усилие не им бъде заплатено. Това от своя страна ще подпомогне тези, които купуват гласове като намали разходите им за тази дейност.

От друга страна трябва да се има предвид, че ниската избирателна активност не означава непременно слабо ниво на заинтересованост от страна на гражданите. Точно обратното – тя може да предполага задоволство от статуквото или липса на желание за промяна. Ако неподаването на глас на предни избори е довело до положение, от което индивидът е доволен това ще го стимулира да направи същото и на последващите избори. Още повече, че според мен един необоснован вот, за която и да е партия или организация направен само поради задължението е много по-вреден отколкото липсата на такъв избор.

Принудителното налагане на интерес към политическия живот пък, лесно може да доведе до широкомащабно отдръпване и още по-ниска заинтересованост от нивата, на които сме свидетели днес.

Обръщайки се към Европа можем да видим, че само в 5 страни е налице задължително гласуване, като само в 3 от тях са наложени и санкции за неспазване на тази законова мярка. Това са Белгия, Гърция и Турция. Липсата на подобна практика в повечето води до предположението, че подобна мярка не би довела до положителни резултати.

Решението на проблемът, според мен, се крие в два аспекта: стимулиране (но не чрез принуда) на хората да поставят своя глас и подобряване на системата за гласуване с цел елиминиране на незаконните практики съпътстващи изборния процес в България.

Като млад човек, който всекидневно се старае да трупа знания и увереност в условия, които невинаги позволяват това да се случва по една или друга причина, аз вярвам, че основният потенциал за промяна и по-добро бъдеще е заложен в младите хора. Към тях трябва да бъде насочено особено внимание, като се започне още от училищно ниво. На младежите, достигащи пълнолетие, а и по-ранна възраст, трябва да им бъде вменен граждански дълг и да бъдат научени, че техният глас и мнение дори и в най-крехкия етап от зрялата възраст са много по-тясно свързани с бъдещето им, отколкото те осъзнават. Навършването на 18 години не трябва да означава за тях, че вече могат да си купуват цигари и алкохол необезпокоявани, а че вече придобиват моралното задължение да взимат решения и да участват активно в дневния ред на страната. Те трябва да повярват, че са важни за страната си, че тяхното мнение има значение и оказва влияние и, че бъдещето на страната е в техните ръце. Няма никаква ползва от всекидневно демонстриране на статистики, които сочат колко сме изостанали по отношение на образованието и културата на младите ни хора. Не води до подобряване на условията непрестанното повтаряне на работодателите, колкото неподготвени излизат от училищата и университетите младежите ни.

В Белгия, например, в училищата има часове по морал. Защо да не бъдат въведени и в България часове, които да показват на учениците как трябва да се държат в обществото, как техните решения оказват влияние върху всички, колко голямо значение има тяхното мнение и техният добър пример. Могат да бъдат създадени обучителни кампании за младежите навлизащи в зряла възраст, които да им показват защо трябва да гласуват, по какъв начин това е полезно за самите тях и да ги убеждават, че те са по-големи и носят по-значителна важност от колкото могат да си представят.

По отношение на самата система за гласоподаване и условията за участие на гражданите в политическия дневен ред установени в България, смятам, че могат да бъдат внесени някои промени, които коренно да променят прозрачността и достъпа до тези процедури. От скромният си международен опит и в следствие от работата ми с колеги от областта на международните отношения съм стигнал до извода, че често не е необходимо да се търсят съвършено нови подходи за справяне с даден проблем. Необходимо е просто да се огледаме около нас за да видим по какъв начин се справят другите страни с подобни проблеми. 3

Най-светлият подобен пример, на който сме свидетели е електронното правителство на Естония. Освен всички други социални услуги и улеснения, които предлага тяхната ситема е създаден интерфейс за ефективна и удобна комуникация между гражданите и институционалните органи.

Естония е първата страна, която е въвела възможността за електронно гласуване позволяващо на всеки гражданин да гласува от мястото, където се намира, като от 1,9% гласували по електронен път граждани на местните избори през 2005 г., когато е въведена тази услуга, те са достигнали до 24% през 2011. Това удобство логично е довело и до повишаване на избирателната активност и до значителни финансови ползи от спестените средства за хартия и работни часове.

Проблемът на българската избирателна система, според мен, е не толкова в ниския процент избирателна активност, а в порочните практики съпътстващи изборния ден. Осъзнавайки, че България все още за съжаление е далеч и създаването на напълно електронно интегрирано правителство, бих предложил да се предоставят инструменти за въвеждане на електронно гласуване в самите избирателни секции. Това ще предизвика по-голям интерес към процедурата от страна младите хора, ще въпрепятства порочни пркатики като подменяне на бюлетини или грешно преброяване. И най-вече по този начин няма да се допусне помачкване на неприкосновеността на личното право на всеки гражданин да се въздържа от мнение.

Вярвам, че тези две предложения ще допринесат за справянето с предизвикателствата поставени от нуждата за по-ефективно и открито действаща избирателна система. Не бива да се пренебрегват и възможностите за директна комуникация на гражданите с институциите, които би предложила една подобна система.

По отношения на гарантиране хората правото за свободно изразяване, отново бих предложил да се следва пътя на бъдещето, а именно пътя на електронните комуникации.

Свободата на изразяване е тясно свързана със свободата на медиите. За съжаление аз вярвам, че трудно може да се говори за свободни медии в България. От момента, в който медиите бяха обявени символично за „Четвърта власт” и им бе придадена силата да контролират и насочват общественото мнение в определена посока, не бих могъл да бъда убеден, че независими медии съществуват.

В този контекст символът на свободното изразяване станаха социалните мрежи, за щастие все още независими и нецензурирани. Ако искаме да гарантираме на гражданите свободата на изразяване, трябва да пазим социалните мрежи и отвореността на интернет пространството – единственото, според мен, независимо поле за лична изява.